

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Dariusz Kala

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Bożeny Góreckiej,
w sprawie **S. J.**

podejrzanego z art. 224 § 2 kk w zw. z art. 31 § 1 kk, art. 226 § 1 kk w zw. z art. 31 § 1 kk, art. 35 ust. 1 a ustawy o ochronie zwierząt w zw. z art. 31 § 1 kk
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 3 lutego 2021 r.,
kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich - na korzyść
od postanowienia Sądu Rejonowego w S.
z dnia 12 czerwca 2013 r., sygn. akt II K (...),

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S.;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. W. Kancelaria Adwokacka w W., kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym 23% VAT, tytułem udziału obrońcy z urzędu w rozprawie kasacyjnej przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Po rozpoznaniu, na posiedzeniu przeprowadzanym pod nieobecność podejrzanego, wniosku Prokuratora Rejonowego z dnia 30 kwietnia 2013 r. (data prezentaty Sądu) o umorzenie postępowania i zastosowanie środka

zabezpieczającego, postanowieniem z dnia 12 czerwca 2013 r., sygn. akt II K (...), Sąd Rejonowy w S. działając na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie wobec S. J. o czyny z art. 224 § 2 k.k. art. 226 § 1 k.k. oraz art. 35 ust. 1a ustawy o ochronie zwierząt, wszystkie w zw. z art. 31 § 1 k.k. W uzasadnieniu tej decyzji procesowej Sąd wskazał, że podejrzany, jak wynika ze sporządzonej przez biegłych opinii sądowo-psychiatrycznej, ze względu na objawy choroby psychicznej, w czasie popełnienia zarzucanych mu czynów nie był w stanie rozpoznać ich znaczenia czynu i pokierować swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. W związku z powyższym Sąd przyjął, że podejrzany nie mógł popełnić zarzucanych mu przestępstw i umorzył prowadzone wobec niego postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Jednocześnie Sąd zastosował wobec podejrzanego na mocy art. 93 k.k., obowiązującego w dacie orzekania, środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym.

Postanowienie nie zostało zaskarżone i uprawomocniło się w pierwszej instancji z dniem 13 lipca 2013 r. (k. 187-188v).

Powyższe orzeczenie kasacją wniesioną na korzyść podejrzanego w trybie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył Rzecznik Praw Obywatelskich, zarzucając przedmiotowemu rozstrzygnięciu „(...) rażące naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 354 pkt 2 k.p.k. (w brzmieniu z chwili orzekania), polegające na rozpoznaniu na posiedzeniu wniosku prokuratora o umorzenie postępowania karnego przeciwko S. J. (J.) oraz zastosowanie w stosunku do tego podejrzanego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym w warunkach internacji pod nieobecność S. J. (J.), w sytuacji gdy obecność podejrzanego na tym posiedzeniu była obowiązkowa, albowiem nie stwierdzono przeciwskażeń do udziału w nim, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.”.

Wobec tak sformułowanego zarzutu, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S. (k. 2-3 akt SN).

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej oraz obrońca podejrzanego poparli kasację Rzecznika Praw Obywatelskich i wnieśli o jej uwzględnienie (k. 20-21 akt SN).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ sformułowany w jej treści zarzut okazał się słuszny. Sąd Najwyższy podziela także w całości argumentację podniesioną w uzasadnieniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, z której wynika, że przy wydaniu przez Sąd Rejonowy w S. zakwestionowanego obecnie rozstrzygnięcia wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza, o której stanowi art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Implikowało to uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi *meriti*.

Stosownie do treści art. 354 pkt 2 k.p.k. w posiedzeniu w przedmiocie rozpoznania wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających powinni, co do zasady, uczestniczyć: prokurator, obrońca i podejrzany. Udział podejrzanego w tym forum rozpoznania sprawy jest obligatoryjny, chyba że z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, przy czym nawet wtedy Sąd może uznać udział podejrzanego za konieczny.

Na gruncie przywołanego przepisu, jak trafnie podniósł w wywiedzionej kasacji Rzecznik Praw Obywatelskich, również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że z uwagi na kateryczne jego brzmienie wykluczone jest rozpoznanie sprawy w tym trybie pod nieobecność któregośkolwiek z wymienionych w treści art. 354 pkt 2 k.p.k. podmiotów, z wyjątkiem wskazanej już wcześniej sytuacji. Procedowanie pod nieobecność podejrzanego stanowi natomiast uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 05 października 2005 r., II K 139/05; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., V KK 337/14).

Jak wynika z analizy akt niniejszej sprawy biegli psychiatrzy oraz psycholog w sporządzonych na potrzeby postępowania opiniach, zarówno pisemnej z dnia 12 marca 2012 r. (k 113-117v), jak i ustnej wydanej na posiedzeniu w dniu

12 czerwca 2013 r. (k. 184-186), stwierdzili, że S. J. może brać udział w czynnościach procesowych i stawić się przed Sądem.

Tymczasem z treści protokołu posiedzenia z dnia 12 czerwca 2013 r. wynika, że podejrzany nie wziął w nim udziału. Nie można przyjąć za wystarczające dla uzasadnienia takiego stanu rzeczy dokonanie w treści wspomnianego protokołu adnotacji o podjętych przez Sąd czynnościach mających na celu poinformowanie podejrzanego o zaplanowanym posiedzeniu, czy to w postaci prawidłowo dokonanego doręczenia zastępczego (k. 180), czy też próby przekazania korespondencji za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji (k. 161, 173-174), która w konsekwencji zakończyła się niepowodzeniem. Nie zmienia to bowiem faktu, że S.J. na posiedzeniu był nieobecny, pomimo braku obiektywnych przeszkód do wzięcia w nim udziału. Sąd dysponował bowiem w dalszym ciągu środkami procesowymi, które mogły zapewnić skuteczną obecność podejrzanego na tym forum.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdy Sąd ma podjąć decyzję o zastosowaniu środka zabezpieczającego, który w sposób dogłębny ingeruje w sferę swobód jednostki, pozbawiając człowieka wolności poprzez umieszczenie go w zakładzie psychiatrycznym, należy umożliwić mu realizowanie prawa do obrony, w tym poprzez możliwość zaprezentowania własnego stanowiska w sprawie przed organem procesowym rozstrzygającym w tej kwestii. Odstępstwo zaś od takiego postępowania winno następować wyjątkowo i tylko przy dochowaniu wszelkich wymogów proceduralnych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 05 kwietnia 2001 r., IV KKN 652/00).

Wobec przytoczonych okoliczności nie ulega wątpliwości, że w realiach niniejszej sprawy Sąd rozstrzygając na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2013 r. pod nieobecność podejrzanego, nie stworzył warunków procedowania zapewniających pełne przestrzeganie praw osoby, której postępowanie bezpośrednio dotyczy, pomimo braku przeszkód natury prawnej.

W tym stanie rzeczy wobec zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w treści art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. zaskarżone orzeczenie Sądu Rejonowego w S. w obrocie prawnym ostać się nie mogło.

Procedując powtórnie Sąd Rejonowy rozpozna wniosek prokuratora o jakim mowa w art. 324 § 1 k.p.k. bacząc, aby zostały zachowane gwarancje procesowe podejrzanego.

Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. 2020.1651) i zgodnie z dyspozycją § 14 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. 2019.18) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy podejrzanego adwokat K. W. – Kancelaria Adwokacka w W., kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym 23% VAT, tytułem udziału obrońcy z urzędu w rozprawie kasacyjnej przed Sądem Najwyższym.